

ספר זיהרון



מרגליות יקרות ואבני חושן,
פנינים נפלאים וסיפורי צדיקים
דברי הגות ורעיון
מאוצרות תורת החסידות
עשובצות זהב ועסודרות
עשיעוריו ושיחותיו של
רבי מנחם מענדל פערנץ שליט"א
פרשת תזריע מצורע



שבת קודש

אבסוף געגס שבת
בקדושת השבת וסגולתה

סיפר הבחור לרבי את אשר עבר עליו במשך השבוע. נתן בו הרבי את עיניו הרחמימיות, ואמר: "שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא - שלא תדע מזה יותר!" בקום הבחור בשבת בבקר לא חש יותר כאבים, ומאז סרו ממנו כאבי הראש והיו כלא היו. ויהי לנס.

רק שבתו יתן

אמו של הצדיק הקדוש רבי מנחם מענדל מרימנוב ז"ע היתה אומרת, כי הביטוי המקובל בפי הבריות 'הייליגע שבת', רומז על כח הרפואה הגנוז בקדושתה של השבת, שכן באידיש, 'היילט' הוא 'מרפא'. וכך כתב הרב הקדוש רבי נחמן מברסלב ז"ע בספרו 'ליקוטי מוהר"ן' (תורה נח), שגדול כוחה של שבת שהיא מביאה בכנפיה רפואה ומזור ליהודי לתחלואי גופו וגופו כאחד. וכפי הרמז בפסוק (שמות כא יט) 'רק שבתו יתן ורפא ירפא' - את המלה 'שבתו' נתן לקרא כ'שבתו' שבכח השבת להביא עמה שתי רפואות, רפואת הגוף ורפואת הנפש. שמירת השבת ורפואת הגוף והנפש קשורות וזכורות הן זו בזו; אם השבת נשמרת כראוי, הרי שהיא מביאה בכנפיה מזור ומרפא לתחלואי הגוף והנפש. וכן לאורך גיסא, אם חלילה יש חסרון בשמירת השבת כהלכה, עלול הדבר לגרם לתחלואי הגוף והנפש, רחמנא לצלן. וכפי שיש ללמוד מהמעשה הבא: צרה נוראה התרגשה לפתע פתאום על ביתו של ר' ראובן, גביר העיירה. נגע הצרעת דבק באשתו וכיסה אותה מכף רגל ועד ראש. הכל הכירו את ר' ראובן העשיר ואת אשתו רחל הגבירה, ורחשו להם הערכה מרבה על מעשי הצדקה והחסד הרבים שיצאו מביתם דבר יום ביומו והצטערו עד מאד לשמוע על הצרה שפקדה אותם. בשנים ההן לא מגרה עדיין מחלת הצרעת, ומי שדבק בו נגע זה, עלול היה להוציא את שנתו כשהוא מנדה מחברת בני אדם שברחו מפניו כמפני האש. נקל, אם כן, להבין את גודל הצרה שפקדה את אשת הגביר ואת כל משפחתו. העשיר לא חסך בממון והחל דורש ברופאים וברפואות מקצה העולם ועד קצהו. אל טובי הרופאים הגיעו את



על התורה

שלהבות קודש והגינות חכמה
עפרשת השבוע

דברי דוד המלך עליו השלום 'שש אנוכי על אמרתך כמוצא שלל רב'. וכמוכן שבכלל השמחה היא הציפייה של כל אב ואם לזכות לקיים מצוה זו ובניהם ובכך להכניסם בכלל זרע ישראל. השתוקקות זו לקיום מצות המילה, מוצאת את ביטויה בלשונו של רבי יהודה הלוי בפיוטו 'יום ליבשה', 'הבאים עמך בברית חותמך ומבטן לשמך המה נמולים'. וביאר הרבי מאז'רוב זיע"א כי אף שמלים את התינוק רק לאחר שחלפו שמונה ימים מלידתו, מכל מקום החפץ והרצון לקיום המצוה, קיימים עוד 'מבטן לשמך' היינו בעוד העובר נמצא במעי אימו, מייחלים האב והאם לזכות לבן זכר, כך יזכו לקיים את מצות ברית המילה הנכספת. ואכן כאשר עומדת לפתחו של יהודי הזכות להכניס את בנו בבריתו של אברהם אבינו, לא יחסוך באף מאמץ והשתדלות, על מנת לקיים מצוה זו בעיתה ובזמנה כרצון הבורא יתברך, אף אם הדבר יעלה לו בקושי רב וביגיעה עצומה. ובענין זה מסופר על הרה"ק רבי דוד מעלוב זיע"א שהלך בדרך יחד עם אחיו החסיד רבי אייזיק. באמצע הדרך נגער לפתע רבי דוד משרעפיו, פונה אל אחיו ואומר לו ספק כמתנצל ספק כפוקד: 'אם כי אין זה מנהג דרך ארץ לומר לבן לוויה לשוב לביתו, בכל זאת הנני מצוה עליך לשוב לביתך תיכף ומיד!'. נרעש רבי אייזיק למשמע דברי אחיו. בשום אופן לא הצליח להבין פשרה של הוראה פתאומית זו. מחשבות מבהילות תקפוהו, 'שמה ראה הרבי בעיניו הצופנים ברעה אשר באה על משפחתו, על כן הורה לי לשוב בדחיפות לביתי, הרהר בבעתה. רבי אייזיק סב על עקבותיו ומיהר לשוב לביתו בהקדם האפשרי. לכל אורך הדרך צצו תרחישי אימה במוחו והעבירו צמרמורת בגופו. כאשר הגיע סוף סוף לביתו, פתח את הדלת בבהלה, תוך שהוא תר לכל עבר, מנסה לקלוט רמז לאסון שהתחולל כאן בשעות האחרונות, ברם עד מהרה התברר לו כי לא מיניה ולא מקצתיה, 'האסון' לא היה אלא פרי דמיונו. כל בני ביתו נכחו בביתו והם בריאים ושלמים ואין בהם מתום. גל של הקלה שטף את ליבו, הוא התיישב על כיסא סמוך בעודו משחרר אנחת רווחה. המתח של השעות האחרונות החל מתפוגג מליבו. בעודו מסדיר את נשימתו הטרופה, והנה דלת הבית נפתחת ובעדה נכנס בצעדים כושלים יהודי אשר התשישות והחולשה זועקת מפניו. הוא אינו מוציא הגה מפיו, פוסע כמה פסיעות ומיד לאחריהם

וביום השמיני ימול בשער ערלתו
'וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים וגו'. וביום השמיני ימול בשר ערלתו. ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה'. (ויקרא יב א-ד). פסוקים אלו הפותחים את פרשת תזריע עוסקים בדיני טומאת יולדת, כאשר בתוך נכתבה גם מצות המילה ביום השמיני, ויש להבין על שום מה כתבה תורה מצווה זו בתוך דיני היולדת?
רבנו האור החיים הקדוש זיע"א מבאר כי בכך רמוזים דברי רבותינו זכרונם לברכה אשר ביארו בקדשם (נדה לא:) כי הטעם שמצות המילה היא ביום השמיני ללידה הוא משום 'שלא יהיו כל העולם שמחים ואביו ואמו עצבים'. משום כך כתבה התורה את מצות המילה ביום השמיני בתוך דיני טומאת היולדת אשר טמאה שבעת ימים ואחריהם מתחילים ימי טהרה, לבאר כי מחמת כך ניתנה מצות מילה ביום השמיני. אגב אורחא נציין לדברים הנפלאים שכתב שם ה'אור החיים' בהמשך דבריו על טעם נוסף אותו נתנו רבותינו מדוע מצות המילה ביום השמיני דייקא, משום 'שקנה ה' רחמים עליו עד שיהיה בו כח'. ומבאר ה'אור החיים' כי הכוונה היא לכוח הנשמה היתירה שנכנסת ברח הניומול ביום השבת, והיינו שלאחר שמונה ימים בוודאי עבר על הרך הנולד שבת ומכוחה הוא נעשה לבר קיימא, על דרך הנאמר בזוהר הקדוש (זוהר ח"ג ע"ג) שקודם שבא שבת היה העולם רופף ורועד כיון שבא שבת נתחזק ונח. נשוב בשאלה בה פתחנו, מפני מה נכתבה מצות מילה בין דיני היולדת. נראה שניתן לבאר את הדבר באופן נוסף על פי דברי הזוהר הקדוש (ח"ג מב:) על הפסוק 'אשה כי תזריע וילדה זכר', אמר רבי יוסי, האשה מן היום שהתעברה עד היום שילדתה, אין לה בפיה אלא בנה אם יהיה זכר. וניתן לומר שסיבת השתוקקותה של האשה לבן זכר, אינה אלא בכדי שתזכה לקיים בפרט בטנה את מצות ברית המילה היקרה, ולחתום בבשרו את ברית קודש, ולפניך מיד לאחר הפסוק 'אשה כי תזריע וילדה זכר' משלימה התורה וכותבת 'וביום השמיני ימול בשר ערלתו', כיון שזה הטעם אשר בגינו הפצה היא בבן זכר. ואכן כבר העידו חכמינו זכרונם לברכה על עם ישראל כי עושים המה את מצות המילה בשמחה, וכמאמרם (שבת קל) 'כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה כגון מילה, עדיין עושין אותה בשמחה', והמליצו על כך את

היקרות שבתרופות ניסו, אולם הכל היה לשוא. מכתה של הגבירה היתה חשוכה מרפא, וכל הניסיונות לרפא אותה מצרעתה עלו בתוהו.

לאחר שחלפו חדשים ארכים מאד וכל קרני התקוה שקעו, הגיע אל אוזן הגבירה שמעו של אישה האלקים הרב הקדוש רבי מאיר מפרמישלאן ז"ע שנודע כבעל מופת עצום וכפועל ישועות בקרב הארץ. קרן חדשה של תקוה זרחה באפלה.

"מי יודע", שחה האשה יום אחד לבעלה, "אולי אזכה אף אני להושע בכחו של אותו צדיק".

וממחשבה למעשה. עוד באותו היום עלתה האשה על מרכבה הדורה ויצאה מלאת תקוה לדרך הארוכה אל פרמישלאן.

ארוכה מאד היתה הדרך, וכמה וכמה גבולות היה עליה לחצות בה, אבל כל אלה לא היו מכשול בעבורה.

היא נטלה עמה ממון רב, ויצאה לדרכה חדות אמונה כי ברכתו של הצדיק תעמוד לה לרפואה מצרעתה.

לאחר כמה שבועות של נסיעה והטלטלות בדרכי הגיעה הכרכה לאי שעי העיר פרמישלאן, ובתוך זמן קצר כבר עמדה האשה בפתח חדרו של הרבי.

טרם היה ספק בידה להרצות את מצוקתה, שומעת היא את גערותו של הצדיק: "מדוע חלת את השבת?"

הגבירה נזעקה: "חס ושלום! לא יעלה על הדעת! מימי נזהרת אנכי בכבודה של שבת בכל חמור ומעודי לא חללתי!"

אולם הרבי הוא התרשם כלל מההכחשה הגורפת. הוא חזר שוב על דבריו, וביתר תקיפות, תוך שהוא נוקב במעשה חילול השבת שעשתה האשה:

"מאיר אינו אומר שקר! מדוע תפרת בשבת?"

כאן נשברה הגבירה באחת. היא פרצה בבכי גדול מאין הפוגות, ובקול שבור הודתה:

"בעלי חזר מהיריד במפתיע בערב שבת לאחר שכבר הדלקתי נרות, לא היתה לו חלצה לכבוד שבת אלא אחת שהיתה קרועה מעט, באותו רגע לא עמדתי בנסיי ותפירתי את הקרע מבלי שבעלי הרגיש בכך...

אכן, חיללתי שבת בשל רגע של רוח שטות שנכנסה בי, והקדוש ברוך הוא מעניש אותי על כך..."

אנא, רבי, הורה לי דרך תשובה..." התיפחה בדמעות שליש.

ניכר היה שהאשה שבה בתשובה שלמה והיא מתחרטת בכל לבה על חילול השבת שחטאה בו, והצדיק הורה לה לקבל על עצמה חומרות והידורים שונים בשמירת השבת - על ידי כך תתקן את אשר פגעה בכבוד השבת.

לאחר מכן קרא רבי מאיר למשמשו ואמר לו:

"לך וקרא להיט את יוסל החייט". כשהגיע החייט פנה אליו הרבי ואמר: "לפני כמה ימים אמרת לי שאתה זקוק לממון כדי להשיא את בתך הכלה ולפרוע את נדונייתה, הוואל נא לחשב חשבון מדויק של כל ההוצאות הנכונות לך, ואמר לי את הסכום המלא לו הנך זקוק".

אותות הפתעה נכרו על פניו של החייט, אולם הוא מרה לעשות כדבר הרבי. ישב וחשב בפרוטרוט את כל ההוצאות כלן, מחוט ועד שרוך נעל, ולבסוף נקב

בהיסוס בסכום של ארבע מאות רובל כסף.

פנה רבי מאיר אל אשת הגביר ופסק לה את פסוקו:

"פרעי ליהודי זה את הוצאות החתונה, וזכוכות מצות הצדקה החשובה תעלה לך, בעורת ה', ארוכה למכתך".

לא היה סכום יקר מדי בשביל האשה כדי שתזכה להתרפא על ידו סוף סוף מהצרעת.

על אתר הוציאה את ארנקה המהודר, והניחה על השלחן את הסכום כולו עד הפרטות האחרונות.

נטל הצדיק את הסכום והושיטו לידי הורטוטות מהתרגשות של החייט העני, שלא ידע את נפשו משמחה על הישועה הפתאומית שכמותה לא פלל כלל.

ואכן, כוחה של השבת יחד עם זכות הצדקה ההגונה עמדו לה לאשה, ולא חלפו אלא יומים והיא נרפאה כליל בארח פלא מהצרעת שדבקה בבשרה.

כך קיימו בה דברי הפסוק במלואם: 'רק שבתו יתן ורפא ירפא'.

את הסיבה שבשלה ענשה האשה מחללת השבת דוקא בצרעת נתן למצא בדברי הרב הקדוש רבי יהודה אריה לייב מגור ז"ע המביא בספרו 'שפת אמת' (פר' מצורע

הרנ"ד) את דברי תקוני הזהר (הקדמה יב.) על הקשר בין הצרעת לשבת, שמי שיכול לענג את השבת ואינו עושה כן מתהפך

אצלו 'ענג' ל'נגע'. ממילא מדה טובה מרובה, ועל ידי 'ענג' שבת מתהפך 'הנגע' ל'ענג'.

יסוד הדברים הוא מה שהוסיף הש"שפת אמת' (פר' תורע הרנ"ח) והביא מספר יצירה (פ"ב מ"ד): 'אין למעלה מענג ואין למטה מנגע', ואתיות מתחלפות אלו, המראות את הקשר ביניהם, מסמלות את שני הצדדים המנוגדים זה לזה.

ה'ענג' הוא שלמות הטובה, וה'נגע' שלמות הרעה, ועל כך אמרו בזהר הקדוש, שענג מי שאינו מענג את השבת הוא שיה'ענג' הטוב מתהפך עליו ל'נגע', ועל זה הוסיף הש"שפת אמת' שכך הוא גם לאידך גיסא, ומדה טובה מרובה, שעל ידי 'ענג' שבת יכול האדם להמתיק את הדינים ולהפך את ה'נגע' ל'ענג'.

ואכן, זה מה שארע באותה עובדה נוראה אצל אותה אשה, שמחמת חילול השבת נהפך לה הענג לנגע ולקתה במחלה קשה זו של נגע הצרעת, וכיון שקבלה על עצמה לחזור בתשובה ולשמר כהוגן על קדושת השבת, זכתה להתרפא והנפך לה נגע הצרעת לבריאות גופה ונפשה.

את עומק הדברים פרש הש"שפת אמת', כי שרש המלה 'ענג' מבסס על דברי הכתוב (בראשית ב') 'ונהר יצא מעדן להשקות את הגן', וזהו 'ענג' ראשי תבות עדן, נהר, גן, והיות שהאדם הוא עולם קטן, הרי שכל מה שיש בעולם יש גם אצל נפש האדם, ונמצא שגם צורת האדם שוה לצורת הגן עדן, ולכן פנימיות האדם נחלקת לשלשה חלקים אלו של עדן, נהר וגן, ואלה הבחינות של נפש רוח ונשמה.

וכיוצא בזה יש בחינות אלו גם בגוף האדם, המחלבל והכבד, וזו היא עבודת האדם, להמשיך את הלב והכבד אחר המחלבל, כשכבך הוא בא לבחינה הגבוהה של 'ענג'.

ובהור הקדוש קרוי נגע הצרעת 'סגירו', וזאת לפי המצורע נסגר ומטמטם לבו, וסגירה זו היא בכך שהלב והכבד אינם

יכולים להיות נמשכים אחר המוחין שבראש.

ולכן בטהרת המצורע המצוה היא ליתן על תנוך אוזנו ובהן ידו ורגלו, כדי לרמוז על תקון שלשה חלקים אלו שבאדם, שהם מרמוזים גם על הראש, הגוף והרגלים, שהכל נמשך אחר הראש, וכך הלב והכבד צריכים להיות נמשכים אחר המחלבל.

ולעומת נגע הצרעת שהיא הסגירה והניתוק בין המחלבל ולכבד, בין הראש לגוף ולרגלים, הרי שהשבת היא ענין של פתיחה, כמו שנאמר (יחזקאל מו א') 'ביום השבת יפתח', שבכח הנשמה יתרה נפתח השער הסגור בימי המעשה וכך יכולים הלב והכבד לקבל את הארת המוחין.

וזהו שאמרו שבכח השבת להפך מנגע לענג, כי נגע הצרעת עניינו הוא הסגירה, דהיינו הניתוק בין המחלבל ולכבד, ואלו השבת עניינה היא הפתיחה, לחבר את הלב והכבד לקבל את הארות המחלבל.

ובענין זה, שיש בכח השבת להפך מנגע לענג, הביא הרב הקדוש רבי פנחס מנחם מפילץ ז"ע בספרו 'שפתי צדיק' (פר' תורע

א) בת דבר מחדש, שזו עומק הסיבה שההסגר בנגע הצרעת הוא שבעת ימים, כדי שיהא ההסגר כולל בתוכו את יום השבת, ובכוחה יוכל האדם להפך את נגעו לענג ולטהר את נפשו כבתחילה.

עוד מסופר בסגולת השבת לרפא את האדם, שיום אחד הגיע הרב הקדוש רבי הלל מפאריש ז"ע לכפר שהיה בו יהודי שהיה פותח את חנותו בשבת קודש רחמנא לצלן.

שלה אליו רבי הלל שלח ובקש ממנו שיסגור את חנותו, אולם האיש מאן לצייט לבקשתו. שלח אליו רבי הלל שלח בשנית והזהיר אותו שישגור את חנותו, ואם לא... הצעיר המוחץ לא התרשם יתר על המדה מאזהרותיו של רבי הלל, והתעלם מהבקשה.

לא חלפו אלא ימים בודדים, ולפתע פתאום נפל האיש למשכב.

הרופאים שהוזקו אל מותו פכרו ידיים ביאוש, ולא העולו במאומה.

לא היה ספק כי כל זה ארע לו בעקבות חילול השבת ואזהרותיו הנחרצות של רבי הלל.

הגיעה אשתו בבכיות אל רבי הלל, תוך שהיא משמיעה קטעי משפטים מעורבים בהתפרצויות בכי.

אותה שעה נטל רבי הלל את ידיו לסעודה שלישית, כיון שכך נבצר ממנו להגיב לאשה הבוכיה. איש לא ההין לפצות את פיו במקומו, ורק יפחות הבכיה של האשה נשמעו בחלל החדר.

בשקט המעיק שנוצר הפטיר אחד מן החסידים: 'שבת היא מלועוק ורפואה קרובה לבוא'.

לשמע הדברים אורו פניו של רבי הלל, וניכר היה כי הוא חפץ לומר דבר מה.

לאחר אכילת כהית של המוציא אמר: "שבת היא מלועוק" - כאשר השבת תפסיק לועוק - אזי 'רפואה קרובה לבוא'!"

הבטיחה האשה שהחנות תסגר בשבתות, ואכן, כעבור כמה ימים נרפא הבעל באורח פלא ממחלתו הקשה.

הדרך ילכו בה

ישנם כאלו שעלולים להסיק ולסבור מדברי התנא רבי חנינא שאמר (שבת יב:) "בקשי התיירו לבקר חולים בשבת", שאין זה לכתחלה לבקר חולה בשבת, כיון שיש

לחשוש שבראיית החולה יבוא אדם לזעוק ולהצטער ביום השבת. אותם אנשים עלולים לחשוב כי כשאמרו חכמינו לנחם את החולה בלשון 'שבת היא מלועוק ורפואה קרובה לבוא', אמרו זאת רק לגבי מי שנאלץ לבקר את החולה.

ויש לתהות על הדברים ולשאל, האמנם? האם אכן יש להמנע מלבקר חולה ביום השבת?

רבנו יוסף קארו פסק בספרו 'שלחן ערוך' (או"ח סי' רפז ס"א) שבשבת 'כולים' לבקר את החולה. מכך משמע שפסק שנתן ללכת לבקר את החולה אף לכתחלה.

ואמנם שייך על כך רבנו אברהם אבלי הלוי בספרו 'מגן אברהם' (שם), שכיון שהותרה ההליכה רק בקושי, אין זה ראוי לדחות את הביקור ליום השבת בכוונה תחלה.

בהקשר לכך, יסופר מעשה נפלא אשר ארע עם הרב הקדוש רבי שלמה מבאבוב ז"ע, אותו סיפר הרב החסיד ר' חיים שפירא ז"ל:

פעם שהה הרבי בקשאנוב. באותה שבת לא היה אביו של ר' חיים שפירא, הרב החסיד ר' יוסף שפירא ז"ל בקו הבריאות, והוא לא בא לבית הכנסת.

אחר התפילה הלך הרבי לבקר בביתו בלויית פמליה גדולה מחסידיו, ואמר לו: "בתחלה הייתי שוקל בדעתי אם נכון לבקר את כבודו בשבת, כי הלא אמרו חכמינו

ש'בקשי התיירו ביקור חולים בשבת'. אלא שלבסוף נתישבתי בעצמי ואמרתי אל לבי: וכי מי הכריחם להחמינו להתיר את הדבר 'בקשי'?" ואם נסתפקו בו - מדוע לא

אסרוהו לגמרי?"

"ומכאן נלמד", אמר הרבי, "שדוקא בשל כך ש'התיירו בקושי', משמע כמה יש להקפיד על כך. שכן כל כך גדולה מצות ביקור חולים, עד שנדחקו חכמינו להתירה בשבת משום גודל ערכה..." (מערכות חיים' בהקדמה, עמ' יד)

גם הרב הקדוש רבי אברהם יצחק הכהן קאהן ז"ע 'מתולדות-אהרן בעל 'דברי אמונה' נהג לבקר חולים בשבת. ובכלל, פעל הרבי גדולות ונצורות במצות ביקור חולים, ואף עודד וזרז את חסידיו שיעסקו במצוה זו ויבקרו זקנים ואנשים שאין להם בני משפחה, ועד היום אווזים רבים מחסידיו במנהג חשוב זה.

אך לא רק נאה דורש היה הרבי, אלא גם נאה מקיים.

כשהיה מגיע בעצמו לבקר חולים היה מעודד את החולים בסיפורי צדיקים ומרעיף עליהם דיבורי חיזוק, כאשר דבריו הקדושים שיצאו מלבו הטהור והרחום היו כמים קרים על נפש עיפה.

בעת ביקורו אצל החולה היה רגיל הרבי לעוררו לומר את הפסוק (תהלים כה יח) 'ראה עניי ועמלי ושא כלל חטאותי', הבא להזכיר לאדם כי תועלת יש ביסורים לכפר על חטאיו, כפי שכתב הגאון הקדוש רבי צבי אלימלך מדינוב ז"ע בעל 'בני יששכר' בספרו 'אגרא דפרקא' (אות ככד) שיש לנהוג כן.

כך נוהג היה בליל שבת קודש, לאחר קבלת שבת ומעריב, ללכת לבקר את בני העליה ונקיי הדעת שבירושלים שהתגוררו בסמוך לבית מדרשו, ומהם שהיו זקוקים לרפואה, והתעלס אתם בנועם אמרותיו תוך סיפורי עובדות והנהגות צדיקים הקדושים, וחזקם ועודד את רוחם.



תפילה פנינים וערגליות בעניני עבודה שבלב זו תפילה

המתפלל בעד הברוך הפילה על ידי אהרן

כח מיוחד יש לתפילה, כאשר היא נאמרת בעבור אחרים. וכן להפך, אם רוצה האדם לזכות לרחמי שמים ולהושע בכל ענין על ידי תפילה, מוטב שיבקש מחברו שיתפלל עבורו, והוא זה שימליץ עליו טוב בדברי סגוריה (ב"ק צב.).

מקור לכך מצאנו במסכת ברכות (ה.), שם מסופר כי כאשר חלה רבי חייא בר אבא, נכנס רבי יוחנן לבקרו.

שאל אותו רבי יוחנן: חביבים עליך היסורים? השיב לו רבי חייא כי היה מעדיף לוותר עליהם ועל השכר שיקבל עליהם בעולם הבא.

נתן לו רבי יוחנן את ידו והקים אותו ממתת חילו, וכן הברייתא רבי חייא.

ומדוע לא הברייתא רבי חייא את עצמו? משום שכשם שהחבוש, הוא האסיר, אינו יכול להתיר ולשחרר עצמו מבית האסורים - כך גם החולה אינו יכול לעזור רחמי שמים על עצמו. אלא זקוק הוא לאחר שיעשה זאת עבורו.

נעניין בסיבת הדבר, מדוע באמת אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים? והתמיהה גדלה לגבי אחד האמוראים כרבי חייא בר אבא, מדוע לא יכול היה לרפא את עצמו בשעת מחלתו?

הרי 'צדיק מושל יראת אלקים' (שמואל ב' ג' כג א), ודרשו על כך חכמינו ז"ל (מ"ק טו): 'כי הצדיק כביכול מושל ומתגבר על ה' יתברך, ואף שהקדוש ברוך הוא גזור גזרה - הצדיק יכול לבטלה בכוחו הרוחני הגדול. חוזרת אפוא השאלה למקומה: מדוע הצדיק אינו יכול לסייע לעצמו בשעת צרתו?

הסיבה היא עמוקה ומפלאה ביותר, כפי שמבאר הרב הקדוש רבי מנחם נחום מטשרנוביל ז"ל, בספרו 'מאור עינים' (פר' נשא), בשם הבעל שם טוב הקדוש: כאשר הצדיק נמצא בצרה, לוקחים ממנו מן השמים את כוחו ואת דעתו העליונה, וממילא הוא אינו יכול לעזור לעצמו. לכן יש מצוה גדולה לאחרים להתפלל עליו בעת מצוקתו, והם אלה שיתקנו את היסורים במובן הרוחני שלהם.

שער הני"ן

נעניין עוד בעומק הדבר, כיצד הצדיק יכול לבטל את הגזרה הקשה.

על פי הזהר הקדוש ידוע כי ישנם חמשים שערי בינה. ארבעים ותשעה מן השערים הללו - בגימטריא מ"ט - הם המקור לדינים הקשים ולגזרות הלא טובות, והם רמוזים בפסוק (משלי כה כו) 'צדיק מט לפני רשע', שכן שם הצדיק אינו יכול לגבור על הגזרות ולבטלן.

לצורך כך, הצדיק מעלה את הדינים והגזרות אל שער החמשים, שער הני, המכונה על פי הקבלה 'אינן', ובשער זה לא מתקיימים דינים קשים, אלא רק רחמים גמורים, ועל כן שם מתבטלות הגזרות הקשות.

המשורר הנאור עינים' ומבאר משמו של הבעל שם טוב, כי לכן אמרו חכמינו ז"ל (ב"ק צב.) שהמתפלל על חברו והוא צריך לאותו דבר - הוא נענה תחלה,

משום שהמתפלל על חברו צריך תחלה שתפילתו תגיע אל שער החמישים, שהוא המקום העליון לביטול הדינים ותיקון הגזרות, כאמור. וכאשר הוא נמצא שם על ידי תפילתו, הרי הוא זוכה להושע בעצמו תחילה, ואחר כך הוא ממשיך ומתפלל על החולה ומשפיע גם עליו ישועה ורפואה.

נמצאנו למדים כי ביטול הגזרות נעשה כאשר נוטלים את ארבעים ותשעת השערים משם נובעות הגזרות, ומעלים אותם אל שער החמישים של הבינה, שם יש רחמים גמורים.

ומשום כך אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, כי כדי לבוא אל הבינה צריכים דעת, וכאמור החבוש בבית האסורים והשרוי בצרה - נוטלים ממנו משמים את הדעת העליונה שלו. לכן העצה היא שאחרים יבקשו עבורו רחמים, והם אלה שיעשו את התיקון הרוחני עבורו.

אך למרות הדברים האמורים, כי אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, צריך לדעת שיש אופן בו החבוש אכן יכול להביא לעצמו את הישועה, וזאת על ידי עצה זו של 'כל המתפלל על חברו הוא נענה תחלה'.

וכפי שהובא בשם הבעל שם טוב, שכאשר המתפלל נמצא בשער החמישים, הוא זוכה להענות תחלה בדבר ישועה ורחמים, אם כן, גם החולה, כאשר הוא מתפלל על האחר, יכול לזכות לישועה, שהרי הוא כבר נמצא באתו שער החמישים המסוגל לביטול הגזרות.

להרגיש את בעד האהרן

מסופר כי פעם נשאל הרב הקדוש רבי חיים מאיר מויז'ניץ ז"ל בעל 'אמרי חיים' כיצד הוא מרגיש, והשיב: "יכול להיות יותר טוב, אני צריך עדיין רפואה שלמה". נענה השואל, כי המתפלל על חברו והוא צריך לאותו דבר - הוא נענה תחלה, ובזאת רמז לו שיש דרך לאדם להביא על עצמו את הישועה הנצרכת לו.

השיב לו 'אמרי חיים': "ישנו ביאור בשם תלמידי הבעל שם טוב, מה הכונה 'המתפלל על חברו והוא צריך להתפלל דבר' - המתפלל על חברו צריך להתפלל מכל הלב ועם כל הרגש, כשם שהוא מתפלל על עצמו כשהוא צריך לאותו דבר. רק אז הוא נענה תחלה", וסיים הרבי: "זו כבר מדרגה שאינה פשוטה!" ובאמת, מצאנו מעין הפירוש הזה בספר 'אך פרי תבואה' (פר' כי תשא) מהרב הקדוש רבי צבי הירש מליסקא ז"ל, שבאר את מאמרו חכמינו ז"ל שכל המתפלל על חברו והוא צריך לאותו דבר - הכוונה היא שהוא בעצמו קשור גם לתפילה זו, ומצטער על ידי הצער של חברו, לכן הוא נענה תחילה.

נמצאנו למדים תנאי נוסף בסגולה האמורה, להתפלל על הלב, השני, שהיא המתפלל מצטער על הדבר כאילו הוא נוגע לו עצמו, ובדרך זו הוא יכול להביא מן השמים ישועה נפלאה הן לחברו והן לעצמו.

הרמז שהציל מצו הגיוס

כדי לקבל הבנה נוספת במהות התפילה עבור אחר, נביא מעשה פלא שהתרחש בשנות הזעם - ימים בהם התחוללה המלחמה האיומה במלא עזה, כאשר להבות האש לחכו את אירופה והותירו אחריהן שבל של הרג ושכול.

באותם ימים, אחרי שחסד ה' עמד לו, הצליח מרן הרב הקדוש רבי יואל מסאטמר ז"ל לפרוץ את טבעת החנק של המרצחים ובנסי נסים הגיע לחוף מבטחים בשוויץ. שם, אחרי תקופת הנדודים, קבל מעט מרגוע ויכול היה לנשום לרוחה.

קודם לכן, בעת שהרבי עדין שהה בהונגריה העשנה והמדממת, ביקש לעלות על מסלות הברזל ולנסוע באמצעות רכבת בכדי לבקר את הגאון הצדיק רבי שלמה צבי שטראסר זצ"ל, רבה של דרצין והונגריה, שבאותה עת שכב בבית החולים, גופו דואב ונשמתו מצויה בשערי העולם הבא.

הנסיעה נקבעה ליום ט"ו בשבט - יום המסוגל לישועות גדולות, ואל הרבי נלה אחד מתלמידיו הנאמנים ר' אלעזר שענדארף ז"ל, שהיה לרבי הקדוש לעזר ולאחיסטמך.

באמצע הדרך, שעה שגלגלי הקרון נקשו בקצב קבוע, נשא ר' אלעזר את עיניו אל הרבי ובקש לשמוע דבר מה לכבוד יום ט"ו בשבט ראש השנה לאילנות.

הטה הרבי אזנו, חיין חיך קל, ובקול נעים החל להרצות לפניו דברי תורה מתוקים מדבש ונופת צופים - פלפולים ורומים על אודות היום וסודו הנשגב, נוטע תקוה בלב היהודי הנודד בגלותו הפרטית.

בתוך דבריו שזר הרבי חידוש מתוק: "הרב פלא הוא: בט"ו בשבט, שאנו קוראים לו ראש השנה לאילנות, אוכלים אנו פירות האילנות, ואלו בעצרת, יום בו דנוגים פירות האילן, נוהגים לקשט את בתי הכנסת והבתים בענפי אילנות.

האם לא היה מן הראוי לעשות להפך: בראש השנה לאילנות יעמידו אילנות, ובחג השבועות יאכלו מפרותיהם?"

המשיך הרבי והסביר: "דע לך, מדרך העולם שכאשר נגזר על אדם לעמד לדיו, לא טוב שילך הוא בעצמו להשמיע טענותיו, אלא טוב יותר שימנה שליח, סגור שילמד עליו זכות. כי מפי אחר נשמעים הדברים טוב יותר.

כך גם אנו, בט"ו בשבט, כשנגזר דינם של האילנות, אנו אוכלים מן הפירות עצמם, שיהיו הם סגוריהם של העצים, שיעמדו עליהם לזכותם ולבקש רחמים שיצליחו להניב עוד פרי טוב ומתוק. ולעומת זאת, בעצרת, כשדנין את הפירות, נוהגים להכניס לבית הכנסת ענפי אילנות, שיהיו הם מליצי ישר לפירות, שיצליחו ויתברכו."

דממה עמקה שררה בקרון בין דבר תורה למשנהו, ור' אלעזר גמע כל מלה בשקיקה וצנח את הדברים בלבו. כששב לביתו ויצא את הדברים שעות, עוד דהדוד באזניו ההסברים משמחי הנפש ורשומם נטבע עמוק בלבו.

תקופה קצרה לאחר מכן שב ר' אלעזר לביתו והנה מצא מכתב בתיבת הדואר הסמוכה ובתוכו - צו גיוס! עקב המלחמה השוררת בעולם, הוא נדרש להתייצב מיידיית בלשכת הגיוס המקומית, כדי להצטרף לצבא הערלים, ירחם ה'.

כל גופו רעד. הרי נשאר לבדו מכל משפחתו, כל אחיו ובני משפחתו עלו בעשן כבשנים - והוא, פליט אחד ויחיד, חייב כעת ללבוש מדי צבא זר?!

ואז הבריק במחו אותו לימוד קדוש שאלף אותו הרבי מסאטמר - "לא טוב שילך הוא בעצמו להשמיע טענותיו, אלא טוב יותר שימנה שליח, סגור שילמד עליו זכות..." הוא הרגיש כי רמז נסתר שגר אליו הרבי, ברוח קדשו.

מיד נטל קולמוס וכתב לידידו נאמן שילך וימליץ טוב בעדו. סיפר לו את כל צרת לבבו: "אמר לפקיד היושב בלשכה - נשארתי גלמוד מכל משפחתי, אנא תן לי חיים! רחם עלי ופטר אותי מהגיוס!" הלך אותו ידיד נאמן ודבר טוב על לב הפקיד. ולבו של הלה התרכך.

"לו היה בא אלי בעצמו, בודאי לא הייתי פוטר אותו", אמר "אך כיון ששגר שליח וממילא הוא עצמו אינו נמצא כאן - אז כבר אינו צריך לבוא ולהתגייס". תכף ומיד אישר את שחרורו מן הצבא.

כך ניצל ר' אלעזר והבין כי מלה היוצאת מפי צדיק - לעולם אינה שבה ריקם. כמו אותם פירות שטעמם הטוב ממתיק דינם של אילנות, כך מלות הצדיקים ממתיקות דינו של אדם, ומותירות לו טעם של אמונת חכמים עד קץ כל הדורות.

כאמור, מוצא כל יהודי בתפילה את המקום בו הוא יכול לשפוך שיחו לפני רבון העולמים, לבקש על צרכיו, ולהתחנן להושע בדבר ישועה ורחמים. בכוח התפילה אפשר לבקוע שערי שמים ולהשפיע על המתפלל שפע ברכה והצלחה.

אולם ישנן דרגות שונות בתפילה, וישנן תפילות שמתקבלות מהר יותר. דרך אחת לתפילה מסוגלת כזו, למדנו מדברי חכמינו ז"ל (ב"ק צב.) שאמרו כי כל המתפלל על חברו והוא צריך לאותו דבר - הוא נענה תחלה.

התפילה עבור האחר מקבלת ביותר בשמים, ומלבד זאת היא מביאה ישועה גם לאדם המתפלל על חברו.

יסוד זה מצאנו כבר בתורה שבכתב, בפרשת תזריע, שבה נתפרשו הלכות המצרע ואחת מהן היא שעליו להכריז בקול שטמא הוא - 'וטמא טמא יקרא' (ויקרא יג מה). מדוע צריך הוא להכריז על טומאתו? את הסבה לכך כתבו חכמינו ז"ל (שבת טז.), כי על ידי שידוע צערו לרבים, הם יבקשו עליו רחמים.

כי כאשר לב יהודי נכמר על אחיו השרוי בצרה ומצוקה, והוא מתפלל עליו מתוך כוונה שלמה ואמתית - התפילה הזאת מרוממת ביותר ומסוגלת להביא את הישועה במהרה למי שהתפללו עליו, מלבד התועלת האמורה למתפלל עצמו שהוא נענה תחלה.

השתתפות בענין הזולת

הימים ימי הזעם, ימים של דם ואש המשך בעמוד ד'

כורע תחתיו מתעלף. רבי אייזיק מזנק ממקומו, גוהר מעליו ומרטיב את פניו במים. המאמצים נושאים פרי ועד מהרה פוקח היהודי את עיניו. מבעד לאישוני עיניו ניתן לראות תשישות ולאות. רבי אייזיק תומך בידיו ומשכיב אותו על מיטה סמוכה, כאשר לאחר כמה רגעים מושיט לו כוס מים להחיות את נפשו. טיפין טיפין שבה אליו רוחו, או אז שואל רבי אייזיק בקול רך: 'מה לך יהודי, שמה אוכל לעזור לך במשהו?' והיהודי האלמוני שופך את ליבו: 'לפני שבמנהגים אלו נולדתי לאישי טוב, התחלתי לברר על מנהגים שיערוך את ברית המילה, ברם כל חיפושיו עלו בתוהו, מנהג פלוני נסע מהעיר לפני כמה ימים, מנהג אלמוני הוזמן באותו יום, לברית מילה במקום אחר, וכך מצאתי עת עצמי ביום השמיני ללא מילה.' 'קמתי היום מוקדם בבוקר בהחלטה נחושה כי לא אנוח ולא אשקוט עד שאמצא יהודי שימול את בני, המשיך היהודי לספר את אשר עבר עליו היום 'גמעי' קילומטרים רבים, 'המשכתי ללא הרף בחיפושים המיניעים אחרי מנהג אף לשוא. כל המוהלים נסעו, חשבתי כי עוד רגע קט ואצא מדעתך: מילה שלא בזמנה? לא הרשתי לעצמי לעצור ולו לרגע אחד, מחמת המורה שאמציף חלילה את המצווה בזמנה. ברם כל החיפושים המיניעים לא נשאו פרי, חשתי כי עוד רגע קט אני צונח על האדמה מתעלף, בכוחותי האחרונים תרתי אחר הבית הקרוב עם סימן יהודי וידייתי לעבור בצעדים כושלים. כעת בוודאי תבין מפני מה צנחתי על רצפת ביתך ללא הכרה, מבלי הפיקה על הדלת כמקובל...'

ר' אייזיק הרגיע את היהודי, ובעודו מכניס לתוך התנור זרדים וענפים יבשים על מנת להגביה את החמימות בבית, בישר ליהודי בשמחה כי הוא מכיר היטב את אומנות המילה, ותינוקות רבים נימולו תחת ידיו, והוא ישמח לצאת בהקדם אל בית התינוק על מנת למולו בעיתו ובזמנו.

לא עברה שעה ארכה וכבר היה ר' אייזיק בבית היהודי, עורך את ברית המילה בעיתה ובזמנה לאושרם של בני הילד ואימו אשר כבר כמעט והתייאשו מלקיים את המצווה כהלכתה. רבי אייזיק היה נרגש עד מאוד מהזכות הכבירה שעלתה בידו, רק כעת הבין את עומק כוונת אחיו הרבי ששלח אותו לביתו ברגע הנכון, על מנת להכניס ילד יהודי בבריתו של אברהם אבינו, ולהחיות את נפש אביו ואימו.

ביום אחד פנה הרה"ק השפת אמת זיע"א, אל קרובו הצדיק רבי פינטשע מפליץ זיע"א, בבקשה בלתי שגרתית:

קח נא את בני אברהם מרדכי - מי שנודע לימים כרבי האמרי אמת' מגור - ואחיו משה בצלאל אל העיר

וורשה, ושם תכנס אל יהודי פלוני - והרבי נקב בשמו - ובקש ממנו שיברכם. שמו של היהודי לא היה מוכר כלל ועיקר לרבי פינטשע, אלא שהוא סבר לתומו כי אם הרבי רואה לנכון להטריח את שני ילדיו הרכים עדי וורשה הסואנת רק בכדי להתברך מפיו, הרי שללא ספק מדובר באחד מצדיקי הדור, על כן סמוך ובטוח היה כי אך יזכיר את שמו כבר ידעו הכל להפנותו אל הכתובת הנכונה. ברם, כאשר הגיע לוורשה, גילה להפתעתו כי שמו של היהודי אינו מוכר כלל בקרב יהודי העיר, רק לאחר חקירות ודרישות הצליחו להגיע ליהודי שהיה נראה כאחד מפשוטי העם ללא כל סממן של גדלות ייחודית.

רבי פינטשע הציג לפניו את ילדי הרבי וביקש ממנו שיברכם. היהודי נבון נלגד הבקשה הבלתי שגרתית, ותהה האם היהודי שמולו חומד לו לצון. ברם רבי פינטשע לא יתור, הן שליחות קודש היא לו מהרבי ועליו למלאותה.

לבסוף נעתר היהודי להפצרותיו של רבי פינטשע והרעיק בברכות חזור היה רבי ליבו של רבי פינטשע מלא בתמיחה, מה ראה הרבי לשלוח את ילדיו עדי וורשה הגדולה בכדי להתברך מפי יהודי עלום זה? ושמה הוא אחד מל"ו צדיקים שבדור? התמיהות נקרו במוחו ולא נתנו לו מנוח.

מששבו לעיירה גור, נכנס רבי פינטשע אל הרבי ובישר כי מילה אחר הבקשה.

כמתיק סוד וגילה לו דבר פלא: 'יהודי זה הינו אכן מפשוטי העם, אלא פעם בעת הולדת אחד מבניו היה שרוי במצב כלכלי דחוק ורע נותרה בידו ולו פרוטה אחת לעורכת סעודת הברית, עמד ומכר את כלי מיטתו ובכסף שקיבל קנה את צרכי הסעודה. הדבר עשה רושם גודל בשמים, וכי זוטרתא היא, איש פשוט כמוהו יקריב כל כך בכדי לקיים את סעודת הברית החשובה, נמנו וגמרו להעניק לו שכרו בעולם הזה מלבד השמור לו לעולם הבא, והוא שכל ברכה היוצאת מפיו לא תשוב ריקה על כן, סיים השפת אמת' את דבריו המופלאים 'חפצתי מאוד שבני יקבלו את ברכתו'.

באמת אמרו, כי לבד מה שניתן ללמוד מעובדא זו עד כמה חשוב בעיני הקדוש ברוך הוא מסירות נפשו של יהודי לקיום מנהג ישראל בכלל וסעודת מילה בפרט. עוד יש לקבל מסיפור זה מושג קלוש על מדרגותיו הנוראות והשגותיו המבהילות של השפת אמת' זיע"א אשר נגלו לו רזי עולם והמתחולל בשמי מרומים, בבחינת: 'כי לא יעשה ה' אלוקים דבר כי אם גילה סודו אל עבדיו הנביאים'...

הברית הגיע היהודי אל בית הרבי במרכבה רתומה לטוסים על מנת להביא את הרבי אל ביתו שם היתה הברית אמורה להיערך בבוד שעה קלה. ברם הרבי פנה אל היהודי ושאלו היכן הוא מתגורר ומשמעו כי לא מדובר במרחק גדול במיוחד, ביקש ללכת לשכר ברגלי, בכדי שלא להפסיד את שכר הפסיעות למצות הסנדקאות החשובה.

כאשר היה הרה"ק רבי ישראל שפירא במלאוזב זיע"א נוכח בסעודת ברית מילה, היה מספר סיפור נורא הוד אותו ראה בעיניו בשנות המלחמה הנוראה בהיותו במחנה ינובסקה. ביום השוענא רבה, סיפר הרבי, התפשטה שמועה במחנה כאש בשדה קוצים על כי היום תיערך סלקציה במחנה.

בתוך המהומה שהשתררה, שמעתי לפתע זעקות: 'סכין, סכין! הבו לי סכין! הפניתי את מבטי והנה רואה אני כי הבקשה המשונה יצאת מפיה של אישה יהודייה, היא מסתובבת כשיכורה ותרה נואשות אחר סכין. בעיני האשה בערה אש יוקדת, ואילו אני הייתי משוכנע כי היא גמרה אומר לאבד את עצמה לדעת מחמת הצרות והייסורים. קרבתי אליה ולחשתי לה בהתרגשות, 'מה לך בתי, אם הקדוש ברוך הוא רוצה שנמות, יעשה זאת הוא בעצמו, ברם איסור חמור הוא לאדם לאבד את עצמו לדעת!'

בעוד אני מדבר, והנה בעיטה הגונה נשלחת אלי מפי אחד השומרים שראה אותי מדבר עם האשה. עיניו בערו באוונות רצה, הוא פנה אלי וצרח: 'מה אמרת לה, כלב מזוהם שכמותך?' 'היא ביקשה סכין' עניתי. החייל לא האמין לדברי, 'אתה משקר עלי!' צרח בזעם, 'כול אתה לשאול את האשה' השבתי לו.

'מה אמר לך הכלב הזה?' צרח החייל אל האשה, והיא אישרה את דברי. חיך שטני התפשט על פניו של החייל הרי לך מחזה מעשעשע, אשה יהודייה הורגת את עצמה... הוא הוציא מכיסו אולר הושיט אותו בחדווה לאשה. 'הרי לך סכין' הצטחק ברשעות. פני האשה אורו. היא נטלה את הסכין ואז בטרם הספיקו הנוכחים לקלוט את המתרחש התכופפה, הסירה בזריזות ערמת סמרטוטים, והנה תינוק בן כמה ימים. בעיניים דולקות כרתה האשה את עורלת בנה. והושיטה את הסכין אל הנאצי שעמד המום לנוכח המתרחש. 'יבוננו של עולם' קראה בקול 'ילד יהודי נתת לי וילד יהודי אני מחזירה אליך, הרי שלך לפניך!' החייל נטל את אולרו והסתלק מן המקום. כעבור כמה שעות כבר היו האשה ובנה המהולל יחד בגני מרומים, 'הרוגי מלכות אשר אין בריה יכולה לעמוד במחיצתם...' והיה הרבי רגיל לספר מעשה איום זה על מנת לגלות ולהודיע לכל את עצם גבורת הנפש של אשה יהודייה ואת מסירות נפשה למול את בנה, אף בפתחו של גיהנום.

ותימרות עשן. איורפה נרמסת באכזריות תחת מגף הברזל הנאצי, ערים ועיירות חרות ודם יהודי נשפך כמים. מיליוני יהודים נגררים כצאן לטבח במיתות משונות, ורק בודדים, נצולים מתוך המדורה, מגלטים מיד צורריהם - אחד מעיר ושנים ממשפחה. ובתוך התופת הנוראה הזו, ארע פלא גדול שלא יאמן: ישיבת מיר, גאווה עולם התורה, נודדת במסלול שלא יאמן, ובסופו של מסע ארך ומתיש, מגיעה, כנגד כל הגיון, לעיר שנחאי שבסין הרחוקה. שם, באותה פנה נדחת, מקימים מחדש אוהל לתורה. העולם כולו רועש וגועש, ואלו הם יושבים כשראשם ורובם בסוגיא, עמלים במקצועות התורה, עיניהם בתוך הגמרא והלב מחובר אל הרקיע. ובתוך זאת ומקדש-מעט מופלא עומד הגאון רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, המשגיח הנודע לשם ולתהלה, רועה נאמן של נפשות. קולו הרך והתקיף גם יחד מדהדה בין כתלי בית המדרש. דומה הרב למלאך ה' בלבוש בשר ודם שעה שהוא אומר לכל בחור: 'גדל! התקדש!' וכך עומד הוא על המשמר בכל עת, יומם ולילה. שלחבת התורה לוהטת, אבל המשגיח חושש מהאדישות שעלולה להתפשט אט-אט, וקהות-חושים שעלולה לחדר ללבבות הבורחים הרחוקים מאירופה הבעורת. ביום מן הימים, בעמדו פתח היכל הישיבה, נגש המשגיח אל הבימה וכינס את תלמידיו סביבו. ואז, פתח את פיו וזעק - לא צעקה של תוכחה, אלא קריאה של השתתפות, של כאב ושל נשיאה בעול. היו אלה דברים היוצאים מן הלב - לב שראה את הצער, לב שלא היה מוכן להניח לנפש להרדם אל מול הדם היהודי הנשפך כמים. עמד המשגיח ובוכל נוקב השמיע באזני תלמידיו את דברי הגמרא מבססת שבת, בהם למדונו חמיינו ז"ל על אילן אשר ברכתו מרובה כל כך עד שעודף הפרות מכביד עליו, וענפיו קורסים כמעט מחמת השפע. ומה יעשה בעל האילן? אומרת הגמרא, כי העצה היעוצה היא להעמיס עליו אבנים כבדות, וכך יסור מעליו מעט מכוחו, יפחית את השפע כדי שלא ירקב, כדי שישרא בריא וטוב למאכל. ולא די בכך, אלא שהיו נוהגים לצבוע את גזעו בצבע בולט, צבע שמושך עין כל עובר וש, כדי שיראוהו וידעו: אילן זה נושא עליו משא גדול וכבד. וזאת מדוע? אולי יעלה בדעתו של עובר האורח לומר תפילה קצרה, בקשה קטנה לשוכן מרומים שייטיב עם האילן הזה - שישא את פירותיו במדה הראויה. כאן עצר המשגיח ושאל בקול שהדהד בין הכתלים: וכי מה ענין תפילה לאילן? מה חסר לאותו אילן? האם מדבר כאן בעני מרוד שאין לו פת לחם? וכי זהו צורך ורעב? הלא אילן זה שבע הנו, מלא וגדוש ברכה! נהפך הוא, יש לו שפע רב מדי, ולכן מכבידים עליו באבנים. ומדוע יטריד אדם את דעתו בצערו הקטן של האילן? למה יעמדו העוברים ושבים וישאו תפילה על אילן שסובל מעט מרוב טובה? ומכאן הגיע המשגיח אל היסוד החשוב: כל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר - הוא נענה תחילה. מי שמבין להתפלל על קושי קטן של חברו - גם אם הקושי אינו אלא כבד של טובה מרבה - אי מובטח לו שמהשמים יפתחו לו שערים בשעת צרתו שלו. ומי שאין לבו מתעורר לראות אפלו כאב קטן, לסחוב משא עם השני גם כשזה משא של שפע - לא יהיה בלבו כוח לעמוד עם אחיו גם בשעה שהסבל גואה. היה זה מוסר השכל נוקב וחודר לתהומות הלב, שאילוף המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין את תלמידיו - אם נדרשים עוברי האורח להתפלל על אילן המצטער מרוב טובה, על אחת כמה וכמה שיש להשתתף בצער הזולת. מן הגדול ועד הקטן, כאשר הוא שרוי בצרה ובמצוקה, באיום על עצם החיים, בשואה האינמה.

